

Za Jarkou Filadelfiovou

Predčasný odchod Jarky Filadelfiovej v decembri 2023 je ranou nielen pre jej najbližších, ale - bez preháňania a pátosu – aj pre slovenskú sociológiu. My, čo sme mali možnosť s Jarkou spolupracovať a priateľiť sa, vidíme, čo všetko nás spolu s ňou opustilo.

Jarka Filadelfiová sa sociologicky venovala viacerým témam, ktoré spájali a rámcovali jej záujem o pochopenie fenoménu rodiny. Asi by bolo príhodnejšie použiť množné číslo „rodín“, keďže celý profesný život predkladala argumenty a dôkazy o pluralizácii rodinných foriem ako prirodzenej súčasť modernizácie spoločnosti a odmietala bigotné hry na „tradičnú rodinu“. Jej analýzy demografického vývoja a rodinného správania patria ku klasike sociologického žánru. Ďalšou veľkou témou, ktoré so sociologickou analýzou rodinného života úzko súvisela, bolo postavenie žien. Jarka bola vyhľadávanou expertkou, ktorá vygenerovala množstvo empirických argumentov o patriarchálnej povahe slovenskej spoločnosti a o pomalom, ťažkom procese jej zmeny. Tento proces nasvecovala z viacerých perspektív, medzi ktorými bola pre našu spoločnosť kľúčová otázka násilia na ženách. Jarka stála pri prvých výskumoch v danej oblasti a formovala odbornú i verejnú diskusiu. Popri tom sa venovala marginalizovaným rómskym komunitám, postaveniu rómskych žien, migrantiek a ďalších zraniteľných skupín.

To všetko sa prirodzene pretavilo do jej záujmu o verejnú politiku. Patrila k odborníčkam, ktoré artikulovali nevyhnutnosť prebudovania rodinnej politiky tak, aby sa odstránili otvorené i skryté asymetrie a nerovnosti medzi mužmi a ženami, a aby sa štátna podpora rodín zameriavala na potreby jej členov a nie na obranu pred pseudohrozbami. Zároveň svojimi analýzami sprítomňovala vo verejnom diskurze tie typy rodín, ktoré stáli dlhodobo mimo pozornosti.

Popri týchto všeobecných prínosoch, z ktorých benefitovala široká sociologická obec, mimovládne organizácie a ďalší aktéri a aktérky, treba pripomenúť jej vplyv na mladšie generácie kolegov a kolegýň. Začať odbornú dráhu spolupracou s Jarkou Filadelfiovou, bola formatívna skúsenosť. Odborne i ľudsky. Popri nasávaní poznatkov a jej prístupu k analýzám, boli veľkým obohatením i spoločné debaty, ktoré nútili k precizovaniu argumentov, premýšľaniu v širších súvislostiach i politických kontextoch. A jedna z vecí, na ktoré by sa nemalo zabudnúť, bolo jej majstrovstvo v tvorbe dotazníkov. V časoch, keď sa dotazník považuje za banálnu vec, ktorú dokáže vytvoriť hocikto, kto vie za vetou položiť otázku, jej systematický, mnohovýrovňový prístup zásadne ovplyvnil mnohých z nás v tom, ako pristupovať k meraniu spoločenských javov.

Toto a mnoho, mnoho viac priniesla do slovenskej sociológie Jarka Filadelfiová. Hlboká expertíza podporovaná akademickou poctivosťou, konzistentné rozvíjanie kľúčových tém, verejná angažovanosť, ale aj neformálne utváranie príbehov ľudí, ktorí pri vstupe do sveta sociológie (a spoločenských vied vo všeobecnosti) stretli práve ju a zostali jej nablízku.

Daniel Gerbery
Katedra sociológie, FiF UK v Bratislave